

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' **ובל מאמונים**

253

פְּרִשֶׁת וַיֵּצֵא

תשע"ט

פניני אמן ותפלה בפרישה

מאוצרות אמונים

לפי זה יש לומר, כי בצאת יעקב מארץ ישראל לחורן מבלי שידע אם ישוב אליה, היה דינו כיוצא מבית הכנסת ולפיכך הלך לאטו, אולם משעה שהתבשר בבית א-ל (לעיל כח טו): "והשבתיך אל האדמה הזאת", נעשה כיוצא על מנת לחזור, ומשום כך היה עליו לרוץ כדי שיוכל לשוב במהרה.

חתם סופר

במה התייחדה הודאתה של לאה?

"הפעם אודה את ה' על פן קראת שמו יהודה" (כט לה) ודעים הם דברי הגמרא (ברכות ז ב): "מיים שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה לקדוש ברוך הוא, עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר: 'הפעם אודה את ה'". וכן נקראו רבים: וכן האבות לא הודו לה, והלא מקראות מפורשים הם שהודו לה ואף הקריבו קרבנות על טובות שנעשו עמם?

כמה באורים נאמרו על קשיה זאת:

א. רבי צבי הירש הלר בעל 'טיב גטין' באר:

משמעות לשון 'הודאה' היא גם - הודאת אדם בצדקת זולתו, לאחר שבתחלה חלק עליו. והנה, אף לאה בנדאי כאבה בתחלה את עבדת היותה 'שנואה', אך משזכתה לבסוף שדוקא מתוך כך צמחה לה טובה, כשזכתה להעמיד שבטים בישראל יותר מהחלק שנועד לה (ראה פסיקתא וסדרתא כט לא), הסכימה בלבב כי ה'רעה' היתה בעבורה לטובה ומתוך כך הודתה לה. ולפי זה מובן שאף כי בנדאי הללו ושבו האבות את הבורא בתפלותיהם, בהודאה על הרעה היתה לאה הראשונה.

ב. הכתב סופר פירש:

אף אבותינו בנדאי הודו לה וזכחו זכתי תודה, אך עשו זאת רק לאחר שנעשו עמם נסים שלא כדרך הטבע. ואלו לאה היתה הראשונה שהודתה על טובה שעשה עמה הקדוש ברוך הוא בדרך הטבע - לזית הבנים.

ג. בפרידס יוסף באר:

במסכת פסחים אמרו חכמים (פסחים קז א): "בעשרה מאמרות של שבח נאמר ספר תהלים.... גדול מכלן 'הלליה' שכולל שם ושבח בבת אחת". אף לאה התייחדה מהקוראים לה בקב שבתא בהודאתה שם ושבח בבת אחת, כשקראה לבנה בשם 'יהודה' הפולל בתוכו את אותיות ה'יה', וכל מהותו מבטאת הודאה ושבח.

חדושי גאונים דף ג, 'כתב סופר', 'פרידס יוסף'

מנחים בביתו לחנם. באפן אחר פרש רבי מאיר יחיאל שפירא מבולנדוב: כאשר הרעב והמחסור שולטים בעולם, אף אלו שיש להם כל צרכם אינם חשים בנוח לאכל ד' מחסורם וללבוש מלבושי כבוד, בחששם ממבטי קנאה וצרות עין שישלחו לעברם כמדקרות חרב. לפיכך בקש יעקב: תן נא לכל בריותיך לחם ומזון ד' ספוקם, כדי שאוכל לאכל וללבוש מאשר הענקת לי בטובך הגדול.

שפתי כהן, 'אמת ליעקב'

מרמזי אמן בפרישה

רזי אמונים

יעקב גלה ליוסף את סוד האמן

"עתה קום צא מן הארץ הזאת" (לא י)

זוהי לשון המגלה עמקות (פר ושב):

"יוסף הוא שומר השער, והשערים נפתחים בזכות עניית אמן, כמו שלמדו חז"ל (שבת קט"ב) מהכתוב (ישעיה כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים'".

יעקב היה בן צ"א כמנין אמ"ן כשאמר לו הקדוש ברוך הוא: "קום צא מן הארץ הזאת", ואז ילדה לו רחל את יוסף, ויעקב גלה לו סוד אמ"ן...".

יצאה מבית א-ל יציאה מבית הכנסת

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כט א)

"וישא יעקב רגליו" - משנתבשר טובה... נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת" (רש"י).

בתאור יציאת יעקב מארץ ישראל לחורן נאמר בלשון פשוטה: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". מדוע עתה, לאחר שלן בבית א-ל החל לפתע ללכת בזריזות, כפתוב: "וישא יעקב רגליו וילך"?

פרש החתם סופר:

במסכת ברכות (א) הורו חכמים כי 'היוצא מבית הכנסת - אל יפסיע פסיעה גשה', וזאת כדי שלא יראה כפניכול כבדה עליו השתיה בבית הכנסת (ראה רש"י שם). ואולם פסק המגן אברהם (א"ח צ כו) שאם יוצא על מנת לחזור, אדרבה, מצוה עליו לרוץ כדי שישוב במהירות לבית הכנסת.

תפלת הדרך ללו בדרך

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" (כח יא)

פרש רבי אלימלך רובינשטיין רבה של ראחוב:

ב'שלחן ערוך' (א"ח קי ה) נפסק כי על היוצא לדרך ארפה הנמשכת כמה ימים - להתפלל בכל בקר מחדש את 'תפלת הדרך' בשם ובמלכות, ובתנאי שלן בלילה ולא המשיך בדרך. אך אם המשיך בדרך במשך הלילה, לא יברכה בבקר בשם ובמלכות.

רמז להלכה זו נוכל למצא בפסוק שלפנינו: בשעה שיצא יעקב מבאר שבע בודאי התפלל תפלת הדרך, ובכל זאת בעודו בדרך: "ויפגע במקום" [לשון תפלה (רש"י)] - שב והתפלל תפלת הדרך, ומדוע? מפני ש'וילן שם' - בלילה, ומפני ראיה לדבריו של השלחן ערוך.

בית אלימלך

יעקב בקש ליחד נסיעה לתפלתו

"ויפגע במקום" (כח יא)

"כי מטא [כשהגיע] לחורן אמר: 'אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי, ואני לא התפללתי?' פד ייב דעתיה למיהדר [כשנתן דעתו לחזור] קפצה ליה ארעא [התקצרה לו הדרך]. מיד - 'ויפגע במקום' (חלין צא ב).

יש להבין: מפני מה לא נתן יעקב דעתו לעמוד ולהתפלל מיד כשעבר בפעם הראשונה במקום שבו התפללו אבותיו והמתין עד שובו מחר?

פרש בעל ה'חדושי הרי"מ':

יעקב לא רצה להתפלל כבדרך אגב - תוך כדי הליכתו לחורן, לפיכך רק לאחר ששב מחרו, יחד נסיעה מיוחדת אל המקום שבו התפללו אבותיו כדי לשאת שם תפלה. 'לקוטי הרי"מ'

יעקב בקש להנות מהלחם ומהבגדים

"ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (כח ב)

לשם מה הצרך יעקב לפרט: 'לחם לאכל ובגד ללבוש', וכי יש תועלת אמרת לחם או לבגד?

באר רבי מרדכי הכהן מפפת: קיימים אנשים רבים אשר יש ברשותם לחם בשפע אולם אין ביכולתם להנות ממנו, מפאת מחלה או בעיה גופנית המונעת מהם לעשות זאת. לפיכך פרט יעקב דבריו ובקש: 'לחם לאכל ובגד ללבוש' - שמלבד שיזכרו ה' במזון ובבגדים, יתן לו גם בריאות וכח כדי שיוכל לאכל מהלחם, ואף לצאת מהבית ולהלך בין הבירות כשהוא לבוש בבגדים, וכך לא יהי הם

"אמרו (שבת קט ב): 'כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן', ומתוך השכר נבין כמה נחת רוח עושה ליוצרנו. אשרי ילוד אשה שיופה לעשות נחת ליוצרו, אין לו שכר גדול מזה, וראוי לאיש הישראלי למסור נפשו לעשות נחת רוח ליוצרו".

חסד לאלפים [לבעל 'פלא יועץ'] נא

ברכות השחר: בקול בכוונה בחברותא.

זהה
 שווער
 השמים

ברכת המזון (המשך הקדמה)

הברכה כתשלים על המאכל
הברכה שלאחר המזון הנה פנין 'תשלים' על האכילה; כשם שלא יעלה על הדעת כי הנכנס למסעדה וממלא את פירו מן המעדנים המוגשים בה, יצא ממנה מבלי שלם, כך לא יעלה על הדעת שיהנה האדם מן העולם מבלי לברך לקונו.

ידועים הם דברי הגמרא (ברכות לה א-ב) בנוגע לברכה שלפני המזון כי רבי לוי היה מקשה סתירה בין הפסוקים: כתוב אחד אומר: "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל וישיב בה" (תהלים כד א), וכתוב אחד אומר: "והארץ נתן לבני אדם" (שם קטו טו); כיצד יתכן הדבר? וישב: "כאן קדם ברכה, כאן לאחר ברכה" - כלומר, הפסוק הראשון מדבר על הזמן שלפני הברכה, אז "לה' הארץ ומלואה" כהקדשה ועדן אסור לאדם להנות ממנה, ואלו הפסוק השני מדבר על הזמן שלאחר הברכה - לאחר שישלים האדם לקדוש ברוך הוא בברכתו, שאז נתנה לו רשות להנות מהארץ.

על פי זה הוסיף רבי חנינא בר פפא ואמר: "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזול להקדוש ברוך הוא ויבסס ישראל", וזאת משום שכביכול אכל מבלי לשלם, והרי האוכל בלא תשלום נקרא גזול.

מכל הדברים האמורים יכולים אנו ללמוד עד כמה גדול החיוב לברך את ברכת המזון כראוי. שהרי אם רוצים אנו להנות מהאכילה בזכות ולא חלילה כגזלנים, בודאי עלינו להבין את מלות הברכה שאנו מוציאים מפיה, כי רק כך נוכל לדעת שאכן הודינו כראוי לקדוש ברוך הוא וישלמנו לו על האכל שאכלנו.

סגלת אמירת ברכת המזון בכונה

מלבד החובה לברך את ברכת המזון בכונה ובשלמות כאמור, יש בהקפדה על כך אף סגלה מבססת לפרנסה ולהצליחה בכל, וכפי שכתב בעל 'ספר החנוך' (תל): "כך מקבל אני מרובתי שיהיה שמיני א-ל, שכל ההיר בברכת המזון, מוונותיו מצויים לו בכבוד כל ימיו ולא יצטרך לבריות".

במשנה ברורה (סקה א) הביא את הבטחתו של בעל 'ספר החנוך' שהמברך ברכת המזון בכונה מוונותיו יהיו מצויים לו כל ימיו והוסיף: "והמקדש יגדלו לברך לכתחלה מתוך הספר ולא בעל פה". לחזק הענין הביא היחפץ חיים בשם 'ספר חסידים' מעשה נורא: "באחד שמת, והתהלך בחלום לאחד מקרוביו ואמר לו: ידע לה שכל יום דנים אותי על

שלא הייתי מקדש לברך את המאכל הברכות בכונה הלב". כאן המקום להביא את דברי בעל הרומח (הל' סעודה של) אשר צין את העבודה שאף כל האותיות נתן למצא בברכת המזון, מלבד האות ה' והרי הדבר מלמדנו כי אין האף והחמה שולטים במקום שמברכים בו את ברכת המזון בכונה.

וכך כתב החיד"א: אמירת ברכת המזון בקול ובשמחה הנה סגולה לפרנסה, ככתוב (משלי יבב): "ברכת ה' היא תעשיר" כלומר, ברכת המזון שהנה ברכת ה' - שנוצטונו עליה מפי ה', שהרי חיבה מן התורה, היא זו שתעשיר את האדם הפוקד לברכה כראוי! (הנהגות יחוצי אורות על הוזה"ק בקהל ריח א).

באותו הלכין לבין (שנדפס ראש ספרו) מעיד על עצמו בעל "סוד ושרש העבודה", כי בכל יום קדם ברכת המזון היה נושא תפלה מיוחדת לפני ה', כי ישמרה ויגדלהו שלא יכנס שום אדם לביתו בשעת הברכה, שמא יסיח דעתו מכונתו. וכן אף בסיים הברכה היה מודה לקדוש ברוך הוא על כך שגאה אותו לברך את הברכה בשלמות.

כך תהא הברכה רצויה לפני ה' נסים במעשה שהביא רבי ישראל נגארה בספרו 'כלי מחזיק ברכה' (פרק א) על אחד מחסידיו דורו, רבי מרדכי מסנות, אשר זכה לתורה וגדלה במקום אחד:

מעשה שנכנסו לביתו שלושה חכמים גדולים כדי להתירמו לדבר מצוה, ובכללם אביו של רבי ישראל. עם כניסתם מצאוהו שהיה יושב ליד שלחנו, פניו לפני מילה וידיו פרושות למרום, והוא מברך ברכת המזון בכונה עלילת.

מרב עצם כונתו לא שם רבי מרדכי לבו לחכמים שנוכחו לביתו, ורק לאחר שסיים את הברכה עד תמה הבחין בחכמים שהמתינו לצדו. משהבחין בהם קם על רגליו ואמר להם: "בואכם לשלום! סלחו לי על שלא הבחנתי בהפנסכם, כי הייתי באמצע לדבר עם קוני". עד כדי כך גדולה הייתה דבקותו ועמקה הייתה כונתו בברכת המזון.

סיים רבי ישראל נגארה בהתפעלות: "כזו היא הברכה הרצויה ביותר לפני הבורא יתברך ובה הוא חפץ, ואין כל פלא כי המברך ברכתו באופן שגוה בודאי מתברך בעצמו בעשר ובכבוד".

נשתדל כלנו ללמוד, להתעמק בברכת המזון ולהבין את משמעותה ואת פרושה של ברכה קדושה זו. כך נוכל לדעת שאכן ברכנו אותה בשלמות והודינו לקדוש ברוך הוא כראוי על רב חסדיו עמנו.

השכינה נגלית בפתל המערב

כדי לממן את הוצאות הנסיעה הצרך למכר את מרבית משלטי ביתו. בטרם יצא אל הדרך הארצה הסתגר בביתו למשך שלושה ימים שבהם הרבה בתפלה ובתחנונים להצלחת המסע, ורק לאחר מכן יצא אל הדרך.

כאמור, דרך ארצה וקשה היה על רבי אברהם לעשות עד שיגיע לירושלים. כמה פעמים במהלך הדרך נדמה היה לו כי לא יוכל עוד להמשיך, אך בכח אמונתו העזה הוא התחזק בשארת כחותיו והמשיך במסע, עד אשר עמדו רגליו בשעריה של עיר הקדש והמקדש.

משהגיע לעיר הקדש, למרות מצבו הקשה, לא פנה לתור אחר אכסניה שבה יוכל לנות מטלטולי הדרך, אלא פנה מיד אל הכתל המערבי, להשלמת שליחותו הגדולה.

השעה הייתה כבר שעת לילה מאחרת כאשר סוף דרכו רגליו של רבי אברהם ברחבת הכתל המערבי. נפש חיה לא נראתה במקום, ורבי אברהם הרשה לעצמו לתת פארן לצערו ולתקוותיו. הוא פוצץ בבכי מר והחל לשפך את תחנונו לפני ה'. משך דקות ארוכות הוא תנה את צערו הגדול בבכיות ובנעקות כאב עד אשר אפסו כחותיו, והוא קרס תחתיו בחסר אונים.

הכרתו החלה מתערפלת, ולפתע, מתוך הערפל והחושך הבחין הוא לתדהמתו דמות גבוהה ועטויה שחורים המתפרפרת ויולה מבין אבני הכתל המערבי.

רבי אברהם הבין מיד כי לרגע זה התפנו מורו ורבו האר", וכי לנגד עיניו עומדת השכינה הקדושה השרויה בצער על ביתה שחרב ובניה שגלחחו ממנה והכלו לשב. מיד קרע את בגדיו ונפל על פניו כשכל גופו מוצעע מצער ומבכי, ופיו זועק ללא קול: "אוי לי, אוי לי ואבוי לפניך שפך ראיתי בצער השכינה".

מרב צער וכאב התעלף רבי אברהם, וכמו מתוך חלום חש כי הדמות עטויה השחורים מתקרבת אליו, מניחה ידה על ראשו ואומרת לו: "הנחם בני אברהם. הנחם כי עוד אשוב בקמרה לרחם על בני ואקצצם מן הגלות".

הדמות הלכה ונמונה, ורבי אברהם חש בכחות מחדשים הנוסכים בקרבו. אט אט הוא התעורר מעלפוננו ושב להכרתו, כשפיו אינו פוסק מלמלמל את הדברים ששמע: "עוד יש תקווה... ושוב בנים לגבולם".

כמה ימים נוספים עשה רבי אברהם בירושלים עיר הקדש, שבמהלכם הלך והתחזק עד שיכול היה לשוב לעירו.

לאחר מסע ארך ומתיש שוב עמדו רגליו של רבי אברהם בעיר הקדש צפת. הצבע החור שהיה על פניו ביציאתו התחלף עתה בשובו לצבע אדמדם וחיוני, וגופו היה נראה מאשש ובריא.

כשנכנס רבי אברהם לדרש בשלום מורו ורבו, קרנו פניו של האר"י הקדוש והוא אמר לו: "אשריך, אשריך בני שזכית לחוות רגע נדיר של גלוי פנים בתוך הסתם העמק שבו אנו שרויים לארץ כל ימי הגלות הארצה והקשה. דע לה, כי לא זכית לכך אלא משום שהקדש את כל חייך לעזור את חברי ומקריב להתאונן על הגלות ולהצטער בצער השכינה".

כשם שזכית לכך, כך מבטח הנה כי עוד תזכה להארץ ימים בבריות ולתמשיך בפעולותיך הקדושות לקרוב הגאולה".

ואכן, בברכת מורו ורבו זכה רבי אברהם להתאושש מחליו ולחיות עוד עשרים ושנים שנים שבמהלכן המשיך לעבד את ה' בכל מאודו. בדרך המיוחדת עורר את לבות ישראל להתקרב אל אביהם שבשמים ולהלחל ללא הרף לבא הגאולה.

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'

שם הדולים (לחיד"א) ערך רבי אברהם ברוכים: "בן הישר פרק ד'